Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lvvn

Ons kenmerk
DGA-PAV / 108756146

Bijlage(n)
1

Datum
Betreft Beantwoording feitelijke vragen maatregelen in de landbouw vanwege de droogte

Geachte Voorzitter,

Hierbij sturen wij de Kamer de beantwoording van de feitelijke vragen over de maatregelen in de landbouw vanwege de droogte.

Jaimi van Essen
Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

28625 **Herziening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid**

Directoraat-generaal Agro

DGA-PAV / 108756146

nr. **Lijst van vragen en antwoorden**

Vastgesteld *(wordt door griffie ingevuld als antwoorden er zijn)*
De vaste commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur heeft een aantal vragen voorgelegd aan de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur over de brief van 26 augustus 2026 inzake de **Maatregelen in de landbouw vanwege de droogte** (**28625**, nr. **385**).
De daarop door de minister gegeven antwoorden zijn hierbij afgedrukt.

Voorzitter van de commissie,
Steen

Adjunct-griffier van de commissie,
Bosman

Nr	Vraag	Bijlage	Blz. (van)	t/m

1 **Welke sectororganisaties hebben verzocht om de uitrijdperiode voor dierlijke mest te verlengen?**

Antwoord 1
De sectororganisaties LTO en NMV hebben begin augustus een verzoek gedaan om advies te vragen aan de CDM over een mogelijke verlenging van de uitrijdperiode van dierlijke mest op grasland.

2 **Hebben waterschappen, drinkwaterbedrijven of andere partijen een standpunt ingebracht over de verlenging van de uitrijdperiode?**

Antwoord 2
Waterschappen, drinkwaterbedrijven of andere partijen hebben geen standpunt ingebracht over de verlenging van de uitrijdperiode.

3 **Hoeveel dierlijke mest is naar schatting in de verlengde periode op grasland uitgereden?**

Antwoord 3
Een landbouwer heeft de mogelijkheid om mest uit te rijden binnen de mestplaatsingsruimte op het bedrijf. Deze mestplaatsingsruimte bestaat uit een deel dierlijke mest en overige meststoffen (onder andere kunstmest en compost). In de mestboekhouding, die een landbouwer per jaar bijhoudt, is vast te stellen hoeveel meststoffen (waaronder ook dierlijke mest) zijn uitgereden in een betreffend jaar. Met een verlenging van de uitrijdperiode voor drijfmest op grasland is het niet mogelijk meer dierlijke mest in een jaar uit te rijden, de totale mestplaatsingsruimte blijft namelijk gelijk. Een deel van de agrariërs zal de plaatsingsruimte voor dierlijke mest al gebruikt hebben voor eind augustus, een ander deel nog niet. Het is daarom niet mogelijk om in te schatten hoeveel dierlijke mest is uitgereden in de specifieke verlengde periode.

4 **Hoeveel controles op het uitrijden van mest heeft de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) in de verlengde uitrijperiode uitgevoerd.**

5 **Hoeveel overtredingen zijn bij de controles op het uitrijden van mest in de verlengde uitrijperiode geconstateerd?**

Antwoord vragen 4 en 5
In de verlengde uitrijdperiode (1 tot en met 15 september 2026), hebben in totaal 52 controles op het uitrijden van mest plaatsgevonden waaronder controles op graslandbedrijven. Bij gecontroleerde graslandbedrijven waarvoor de verlengde uitrijddatum gold, zijn geen afwijkingen geconstateerd.

6 **Op welke datum is de Europese Commissie (EC) geïnformeerd over de verlenging van de uitrijdperiode?**

7 **Heeft de EC gereageerd op de verlenging van de uitrijdperiode? Zo ja, hoe?**

8 **Kan uitgebreid worden toegelicht wat wordt bedoeld met: "het risico bestaat wel dat de EC kritisch zal reageren" (beslisnota bij Kamerstuk 28625, nr. 385)?**

Antwoord vragen 6, 7 en 8
De Nitraatrichtlijn heeft tot doel om de verontreiniging van het grond- en oppervlaktewater door nutriënten (stikstof en fosfaat) afkomstig van de landbouw te voorkomen en te verminderen. De richtlijn verplicht lidstaten ook om daartoe uitrijdperiode voor mest op te nemen in nationale regelgeving. Dit heeft Nederland gedaan met verschillende voorschriften zoals de artikelen 4.1187 en 4.1188 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Deze bepalingen zijn gericht op het beschermen van de waterkwaliteit. Gezien de waterkwaliteitsopgave in Nederland bestaat het risico dat de Europese Commissie kritisch zou kunnen reageren op een verlenging van die uitrijdperiode. Hierbij wordt opgemerkt dat de Commissie Deskundigen Meststoffenwet in haar advies heeft aangegeven dat een verlenging tot half september niet leidt tot een betekenisvolle toename van de uit- en afspoeling van nitraat ten opzichte van de situatie waarin mest uiterlijk eind augustus wordt toegediend. Met de Europese Commissie worden regelmatig gesprekken gevoerd op ambtelijk en politiek niveau over bijvoorbeeld natuur, waterkwaliteit en de grutto. Deze gesprekken hebben een vertrouwelijk karakter en daarover kan ik dan ook geen mededelingen doen. Het besluit om vanwege de droogte de uitrijdperiode voor dierlijke mest op grasland gelegen op zand- en lössgrond te verlengen is in de zomerperiode genomen en via een Kamerbrief meegedeeld aan uw Kamer. Eind september heeft op ambtelijk niveau een gesprek met de Europese Commissie

plaatsgevonden waarin de verlenging van de uitrijdperiode niet ter sprake is gekomen.

9 **Voor welk deel van het landelijk gebied is het waterpeil afgestemd op landbouwkundig gebruik, zoals de berijdbaarheid van grasland, maïsland of het kunnen weiden van koeien?**

Antwoord 9
Er is slechts beperkt informatie beschikbaar over het afstemmen van het waterpeil op landbouwkundig gebruik. Over het algemeen geldt dat het waterpeil hierop wordt afgestemd in gebieden waar grasland, maïsland en akkerbouw geconcentreerd zijn. Echter is het peilbeheer sterk afhankelijk van verschillende factoren, waaronder wettelijke peilbesluiten, de weersomstandigheden, bodemtype en de in de regio aanwezige waterfuncties, zoals landbouw en natuur. Het waterpeil kan ook worden aangepast naargelang de seizoenen. Hierdoor valt er geen eenduidig beeld te schetsen van het gedeelte van het landelijk gebied waar het waterpeil is afgestemd op landbouwkundig gebruik.

10 **Is berekend hoeveel grondwater jaarlijks extra beschikbaar blijft wanneer waterpeilen in landbouwgebied worden verhoogd?**

Antwoord 10
Nee, het is niet bekend hoeveel grondwater er jaarlijks beschikbaar blijft door peilverhoging in landbouwgebieden. Grondwaterbuffers zijn namelijk sterk afhankelijk van lokale factoren, zoals bodemtype, drainage, weersomstandigheden, etc. Bovendien nemen waterschappen de belangen van verschillende waterfuncties in hun gebied mee in het peilbeheer. Hoeveel extra water er beschikbaar is hangt ook af van het gebiedsoppervlak en hoeveel het grondwaterpeil kan worden opgezet.

11 **Welk deel van het Nederlandse grasland en maïsland ligt op droogtegevoelige zandgronden?**

Antwoord 11
Uit ‘Klimaatkwetsbare Landbouwgebieden’ van Wageningen University and Research blijkt dat in 2022 het landbouwareaal van de Hoge zandgronden 805.000 ha bedroeg. Dit is circa 45% van het totale landbouwareaal in Nederland (1.798.000 ha). Van de 805.000 ha landbouwgrond op de Hoge zandgronden bestond 433.000 ha (54%) uit grasland en 130.000 ha (16%) uit snijmais. In hetzelfde jaar was het areaal aan grasland en voedergewassen circa 1.169.600 ha.

12 **Welke klimaatadaptatieplannen hebben veehouders momenteel? Welke verplichtingen komen erbij zodra de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) Dierwaardige veehouderij in werking treedt?**

Antwoord 12
Op dit moment is er geen eis aan veehouders om een klimaatadaptatieplan te hebben. Als deze er zou zijn, is dit op eigen (of sector-) initiatief en vormvrij. Als de AMvB Dierwaardige veehouderij in werking treedt, komt er als verplichting bij dat veehouders een thermoregulatieplan moeten opstellen, waarin zij in ieder geval moeten beschrijven welke maatregelen zijn genomen om hitte- en koudestress bij hun dieren zoveel mogelijk te voorkomen.
Om veehouders verder te helpen hun dieren beter te beschermen tegen koude- en hittestress, wordt eind november 2026 de productieve investeringsregeling voor een dierwaardig omgevingsklimaat geopend[1]. Veehouders die een of meerdere investeringen willen doen om hun dieren beter te beschermen tegen stress door hitte of kou, kunnen een subsidie aanvragen voor bijvoorbeeld isolatie van hun stal, airconditioning of beschuttingsmogelijkheden in de wei. Dit soort maatregelen kunnen in een thermoregulatieplan opgenomen worden.

13 **Hoeveel kadavers heeft Rendac afgevoerd in de weken met een hittegolf in 2026, vergeleken met het gemiddelde per week, uitgesplitst naar diersoort?**

Antwoord 13
Ten algemene beïnvloeden hoge temperaturen het uitvalpercentage in de veehouderij. Door de afgelopen warmteperiode was inderdaad sprake van een hoger uitvalpercentage. Uit gegevens van Rendac valt af te leiden dat het uitvalpercentage met name tussen half juli en half augustus (weken 25 t/m 28) aanzienlijk is toegenomen. De aanvoer bij Rendac wordt niet bijgehouden in aantallen kadavers, maar in aantallen koelkelders en vaten.

14 **Kan een volledig overzicht worden gegeven van alle regels die momenteel gelden voor veehouders om te voorkomen dat dieren in hete periodes hittestress ervaren of zelfs komen te overlijden en welke regels hieraan toegevoegd worden middels de AMvB Dierwaardige veehouderij? Kan de NVWA deze regels handhaven?**

Antwoord 14
De Wet dieren[2], het daarop gebaseerde Besluit houders van dieren[3] (hierna: 'Besluit') en de Regeling houders van dieren[4] vormen de belangrijkste wettelijke kaders voor de bescherming van dieren tijdens hitte op het primaire bedrijf. Naast deze regels zijn er vanuit de Europese Unie een aantal richtlijnen opgesteld die beschrijven wat de minimumvoorschriften zijn voor de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren[5]. Deze minimumvoorschriften zijn voor zover nodig geïmplementeerd in de

[1] https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/productieve-investeringen-landbouwers/dierwaardig-omgevingsklimaat
[2] wetten.nl - Regeling - Wet dieren - BWBR0030250
[3] wetten.nl - Regeling - Besluit houders van dieren - BWBR0035217
[4] wetten.nl - Regeling - Regeling houders van dieren - BWBR0035248

eerder genoemde nationale wet- en regelgeving.

Voor veehouders gelden de regels die betrekking hebben tot het primaire bedrijf en het houden van dieren. Deze zijn hieronder uiteengezet.

In het Besluit staan een aantal nadere regels met betrekking tot het houden van dieren. In algemene zin bepaalt artikel 1.6, tweede lid, van het Besluit dat een dier voldoende ruimte moet worden gelaten voor zijn fysiologische en ethologische behoeften. Daarnaast geldt op grond van artikel 1.7, onderdeel f, van het Besluit dat de houder er voor zorgt dat een dier over voldoende water van passende kwaliteit beschikt.

Meer concreet is ten aanzien van weersomstandigheden in artikel 1.6, derde lid, van het Besluit bepaald dat een dier, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming moet worden geboden tegen slechte weersomstandigheden. Hierbij kan gedacht worden aan adequate beschutting in de weide, voor bijvoorbeeld schaduw op hete zonnige dagen.

Volgens artikel 2.5, vierde lid, van het Besluit moet een veehouder er altijd voor zorgen dat de luchtcirculatie, de temperatuur en de relatieve luchtvochtigheid in de omgeving van het dier niet schadelijk zijn voor het dier.

Het vijfde lid van artikel 2.5 van het Besluit bepaalt dat, wanneer het stalklimaat afhankelijk is van kunstmatige ventilatie, de aanwezigheid van een passend alarm- en noodsysteem verplicht is.
Voor pluimvee gelden er bovendien een aantal specifieke normen over onder andere de temperatuur (artikel 2.57[6] en artikel 2.76f[7] van het Besluit).

De NVWA kan beter handhaven op een aantal van de huidige regels door de resultaten van de ingerichte procedure voor invulling van open normen, waar de afgelopen jaren is samengewerkt door het ministerie en de NVWA aan het handhaafbaar maken van o.a. de norm met betrekking tot het beschermen van dieren in de wei tegen extreme weersomstandigheden. Beoordeling van bescherming van dieren in de wei tegen hitte- (en inmiddels ook koude-)stress is daardoor beter mogelijk. De regelgeving omtrent alarm-

[5] Richtlijn 98/58/EG inzake de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren; **Richtlijn 2007/43/EG** tot vaststelling van minimumvoorschriften voor de bescherming van vleeskuikens; **Richtlijn 2008/120/EG** tot vaststelling van minimumvoorschriften voor de bescherming van varkens; **Richtlijn 2008/119/EG** tot vaststelling van minimumvoorschriften voor de bescherming van kalveren; **Richtlijn 1999/74/EG** tot vaststelling van minimumvoorschriften voor de bescherming van legkippen.

[6] Artikel 2.57, onderdeel b, van het Besluit: De houder rust elke stal van zijn pluimveebedrijf uit met een ventilatiesysteem en met koel- of verwarmingssystemen, die zo zijn ontworpen en gebouwd en die zo functioneren dat (..)(b) de binnentemperatuur de buitentemperatuur met niet meer dan 3°C overschrijdt wanneer het buiten in de schaduw warmer is dan 30°C

[7] Artikel 2.76f van het Besluit: het eerste lid ziet op de minimale luchtverversingscapaciteit. Het tweede lid luidt: “Een koppel vleeskalkoenen of dieren die worden opgefokt om te worden gehouden als ouderdier worden de eerste vijf dagen na aankomst op het bedrijf waar ze worden gehouden als vleeskalkoen of worden opgefokt om te worden gehouden als ouderdier in een ruimte gehouden waar de temperatuur op dierhoogte 35 tot 39° Celsius bedraagt.”.

en noodsystemen is eveneens nader geduid ten behoeve van handhaafbaarheid, hierop wordt nu door de NVWA ook gecontroleerd.

Beoordeling van de omstandigheden ín stallen in relatie tot het ontstaan van hittestress kent nog wel de nodige uitdagingen. De impact van luchtcirculatie, luchtvochtigheid en temperatuur op het risico voor het ontstaan van hittestress is in onderlinge samenhang nog niet nader geduid voor staldieren. Alleen op basis van hittesymptomen en de omstandigheden bij de dieren kan worden geconstateerd of er al sprake is van hittestress. Of en wanneer in een eerder stadium ook al sprake is van schadelijkheid voor de dieren is momenteel nog niet goed vast te stellen, vanwege het veelal nog ontbreken van daartoe benodigde objectieve parameters en/of (aanvullend) onderzoek.
De enige nieuwe toevoeging in de ontwerp-AMvB Dierwaardige veehouderij is, zoals in vraag 12 wordt genoemd. Het toezicht van de NVWA richt zich op de aanwezigheid van het thermoregulatieplan. Overtreding van dit voorschrift zal worden gehandhaafd door middel van inzet van verschillende bestuursrechtelijke instrumenten.
Het Besluit houders van dieren wordt in de ontwerp-AMvB hiervoor als volgt gewijzigd:

In hoofdstuk 2, paragraaf 2, wordt na artikel 2.5 een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 2.5a. Thermoregulatieplan
1. Een houder heeft een thermoregulatieplan waarin maatregelen zijn opgenomen ter voorkoming van hittestress en koudestress bij de door de houder gehouden dieren.
2. In het bedrijfsgezondheidsplan wordt vermeld of de veehouder een thermoregulatieplan heeft en wanneer die is geactualiseerd.

15 **Welke ruimte biedt de Europese Nitraatrichtlijn om uitrijdperiodes te laten aansluiten op weersomstandigheden en gewasgroei en welke beperkingen volgen uit nationale regelgeving?**

Antwoord 15
De uitrijdperiodes komen voort uit artikel 5, lid 4, bijlage II van de Nitraatrichtlijn, waarin is opgenomen dat in actieprogramma's Nitraatrichtlijn maatregelen moeten worden opgenomen betreffende periodes waarin het op of in de bodem brengen van bepaalde soorten meststoffen verboden is. Het aansluiten op weersomstandigheden en gewasgroei is daarin niet gespecificeerd.
In nationale regelgeving is in artikel 4.1188 van het Besluit Activiteiten Leefomgeving (Bal) geregeld dat een uitzondering op de vastgestelde uitrijddata kan worden vastgesteld indien sprake is van extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak. Ook in het verleden is hier soms gebruik van gemaakt.

16 **Kunt u toelichten waarom ervoor is gekozen de uitrijdperiode voor drijfmest op grasland en vaste mest op zand- en lössgronden tot slechts 15 september 2026 te verlengen, terwijl in het eveneens droge jaar 2018 voor vaste mest een verlenging tot 30 september was en de Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM) aangeeft dat de grasgroei op veel percelen op 24 augustus 2026 nog niet hersteld was?** 1

Antwoord 16
In het besluit over verlenging van de uitrijdperiode, heeft het advies van de CDM als basis gediend. De CDM adviseert een verlenging van de uitrijdperiode voor dierlijke mest op grasland tot en met 15 september. In het advies licht de CDM toe dat bemesting in de tweede helft van september kan leiden tot een verhoogd risico op uit- en afspoeling van nutriënten naar het grond- en oppervlaktewater. Een verdere verlenging van de uitrijdperiode na 15 september zou daarmee nadelige milieueffecten veroorzaken.

17 **Kunt u toelichten in hoeverre de vrees voor een kritische reactie van de EC een rol heeft gespeeld bij het besluit om de verlenging te beperken tot 15 september 2026, in plaats van aan te sluiten bij de daadwerkelijke landbouwkundige behoefte van de getroffen agrariërs?** 1

Antwoord 17
De verlenging van de uitrijdperiode is gebaseerd op het advies van de CDM waarin de landbouwkundige noodzaak en de milieueffecten van een eventuele verlenging van de uitrijdperiode van dierlijke mest op grasland zijn uitgewerkt. Mijn besluit tot verlenging van de uitrijdperiode sluit daarbij aan én zorgt niet voor nadelige milieueffecten, waaronder de waterkwaliteit.

18 **Kunt u toelichten hoe het vervallen van de derogatie en de daardoor afgenomen mestgebruiksruimte de financiële en operationele druk op veehouders versterkt, nu zij zowel kampen met lagere ruwvoeropbrengsten, zeer hoge kosten voor mestafvoer als de gevolgen het stikstofbeleid van dit kabinet?** 1

Antwoord
In mijn brief van 8 april jl.[8] heb ik toegelicht dat de Europese Commissie in reactie op het verzoek van mijn voorganger om een derogatie heeft aangegeven dat Nederland nog een grote opgave heeft ten aanzien van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, onder andere als het gaat om de belasting met nutriënten afkomstig uit de landbouw. Daarnaast benoemt zij de stikstofopgave in Nederland.
Ik realiseer mij dat het aflopen van de derogatie een grote invloed heeft op de Nederlandse landbouw, in het bijzonder de melkveehouderij. Ik vind het

[8] Kamerstukken 2025/26 II, 33.037, nr. 463

belangrijk om agrariërs wel perspectief te geven voor de lange termijn, bijvoorbeeld via opschaling van de mogelijkheid van productie en aanwending van Renure-meststoffen.

19 **Kunt u toelichten waarom er geen mogelijkheid voor regionaal maatwerk is geboden voor gebieden die volgens de Groenmonitor het zwaarst door droogtestress zijn getroffen en waar het herstel van de graszode meer tijd vraagt, zoals Zeeland, West-Brabant, Limburg, Texel en delen van de Achterhoek?** 1

Antwoord
Er zijn wel mogelijkheden voor regionaal maatwerk geboden omdat de acute maatregelen tijdens droogte liggen bij de waterschappen en Rijkswaterstaat, als waterbeheerders. Bij een feitelijk watertekort kan de verdringingsreeks gaan gelden waarbij waterbeheerders zelf keuzes maken over de prioriteiten voor de watervoorziening in de regio. Dat betekent dat de waterbeheerders per gebied op basis van een protocol de prioriteiten in de watervoorziening bepalen en zo nodig onttrekkingsverboden instellen of andere maatregelen nemen.

20 **Kunt u toelichten of de toegekende overmachtsregeling voor goede landbouw- en milieuconditie 6 (GLMC 6) en specifieke eco-activiteiten voorkomt dat agrariërs kortingen op hun subsidies uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) krijgen wanneer overige eco-activiteiten door de aanhoudende droogte niet het beoogde resultaat behalen?** 2

Antwoord
In het kader van de generieke overmacht worden de subsidievoorwaarden die betrekking hebben op de bedekkingsgraad voor de eco-activiteiten groene braak en onderzaai vanggewas, evenals de minimale bedekkingsgraad binnen GLMC 6, automatisch goedgekeurd. Wanneer agrariërs die als gevolg van de aanhoudende droogte de beoogde resultaten voor deze eco-activiteiten en GLMC 6 niet behalen, heeft dat geen gevolgen voor hun GLB-subsidie. De werking van dit besluit strekt zich niet uit tot andere subsidievoorwaarden die betrekking hebben op deze eco-activiteiten en GLMC-norm, noch tot andere eco-activiteiten of GLMC-normen. Agrariërs kunnen daarvoor altijd zelf een melding doen van overmacht en deze wordt door RVO individueel beoordeeld.

21 **Kunt u toelichten of agrariërs die vanwege de regeling voor een vroeg rooigewas voor 1 oktober 2026 een vanggewas inzaaien, maar bij wie dit gewas door vochttekort in de bodem niet aanslaat, worden geconfronteerd met sancties of kortingen binnen het GLB?** 2

Antwoord
De eco-activiteit 'vroeg ras rooigewas' heeft geen voorwaarde met

betrekking tot opkomst of bedekkingsgraad van het vanggewas. Agrariërs kunnen dus niet worden geconfronteerd met sancties of kortingen binnen het GLB als het vanggewas niet aanslaat. Als het vanggewas onvoldoende opkomt, kan dat perceel niet worden opgegeven voor de eco-activiteit 'groenbedekking' in 2027.

22 **Kunt u toelichten in hoeverre de opgetreden droogteproblematiek volgens u bevestigt dat het hanteren van strakke kalenderdatums in regelgeving haaks staat op de weerbarstige praktijk van de landbouw en de verschuiving van de seizoenen?** 2

Antwoord
Het hanteren van uitrijdperiodes is een verplichting die voortvloeit uit de Nitraatrichtlijn en is ingevuld in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). In nationale regelgeving is in artikel 4.1188 van het Besluit Activiteiten Leefomgeving (Bal) geregeld dat een uitzondering op de vastgestelde uitrijddata kan worden vastgesteld indien sprake is van extreme weersomstandigheden en een landbouwkundige noodzaak. Hiermee wordt de eventueel benodigde ruimte geboden.

23 **Op welke wijze wordt bij de evaluatie van de doelmatigheid van het mestbeleid rekening gehouden met het effect dat droogte tot vier jaar kan doorwerken in de nitraatconcentratie in het uitspoelingswater zoals door de CDM beschreven?** 2

Antwoord
In voorbereiding op actieprogramma's worden doorgaans mogelijke maatregelen doorgerekend op de waterkwaliteitseffecten. In deze doorrekeningen van mogelijke maatregelen wordt ook rekening gehouden met de weersinvloeden en de tijdsduur van het te behalen effect. Beleid wordt daarom nooit gevormd op basis van metingen in één jaar, maar wordt gebaseerd op meerdere weersjaren.

24 **Kunt u toelichten welke concrete ondersteuning u voornemens bent te bieden aan agrarische ondernemers die door de aanhoudende droogte geconfronteerd worden met grote financiële schade door het verlies van één à twee grassneden en lagere maïsoogsten, anders dan het verlenen van enkele administratieve versoepelingen?** 3

Antwoord
De overheid biedt bij extreme droogte in principe geen directe financiële compensatie of noodfondsen aan agrarische ondernemers voor geleden oogstverliezen. Het risico op schade door extreme weersomstandigheden behoort tot het reguliere ondernemersrisico.
Agrariërs kunnen zich wel verzekeren voor schade vanwege extreme weersomstandigheden, zoals aanhoudende droogte via de brede weersverzekering.

25 **Wordt de overmacht voor de conditionaliteiten en de eco-regeling toegepast op alle betreffende landbouwers of moeten zij dit zelf melden bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)? Geldt de overmacht in heel Nederland of alleen in gebieden waar een onttrekkingsverbod gold?** 3

Antwoord
In het kader van de generieke overmacht worden de subsidievoorwaarden die betrekking hebben op de bedekkingsgraad voor de eco-activiteiten groene braak en onderzaai vanggewas, evenals de minimale bedekkingsgraad binnen GLMC 6, automatisch goedgekeurd. Wanneer agrariërs die als gevolg van de aanhoudende droogte de beoogde resultaten voor deze eco-activiteiten en GLMC 6 niet behalen, heeft dat geen gevolgen voor hun GLB-subsidie. De werking van dit besluit strekt zich niet uit tot andere subsidievoorwaarden die betrekking hebben op deze eco-activiteiten en GLMC-norm, noch tot andere eco-activiteiten of GLMC-normen. Agrariërs kunnen daarvoor altijd zelf een melding doen van overmacht en deze wordt door RVO individueel beoordeeld. De overmacht wordt in heel Nederland en wordt automatisch toegepast op alle betreffende landbouwers. Landbouwers konden ook individueel overmacht melden op andere voorwaarden van andere activiteiten van de eco-regeling.

26 **Betekent de aanpassing voor de eco-regeling ‘vroeg rooigewas’ dat de uiterste rooidatum in 2026 is verschoven van 1 september naar 1 oktober?** 3

Antwoord
Ja, voor de eco-activiteit 'vroeg ras rooigewas' wordt de uiterste rooidatum van 1 september gelijk gesteld met de huidige uiterlijke inzaaidatum van vanggewassen op zand of lössgronden van 1 oktober uit de mestregelgeving.

27 **Ontvangen deelnemers aan de eco-regeling voor de eco-activiteiten waarvoor overmacht geldt de volledige vergoeding? Wat is het effect hiervan op het budget van de eco-regeling 2026 en op de waarde per punt?** 3

Antwoord
Agrariërs die de betreffende eco-activiteit waarvoor overmacht geldt, hebben opgegeven in hun Gecombineerde Opgave, krijgen de bijbehorende punten en waarde toegekend. Hierbij is het wel belangrijk dat de agrariërs voldoen aan de overige subsidievoorwaarden van de desbetreffende eco-activiteit. De totale premie die zij ontvangen, wordt bepaald op basis van de combinatie van de overige opgegeven eco-activiteiten en de uitkomsten van de controles van de uitvoerende instanties.

Voor 2026 is in totaal is voor 194,1 miljoen euro subsidie aangevraagd, op een beschikbaar budget van 197,3 miljoen euro. Dankzij de budgetverhoging die vorig jaar is doorgevoerd, passen de aanvragen binnen het budget en zullen de afgesproken tarieven in het NSP dit jaar uitbetaald kunnen worden. Het overmachtsbesluit heeft daarop geen invloed.

28 **Welk deel van de hogere nitraatconcentraties in en na 2018 kan worden verklaard door droogte, indikking en lagere grondwaterstanden en welk deel door bemesting?** 17

Antwoord
De CDM benoemt in haar advies om de uitrijddatum voor dierlijke mest op grasland te verlengen, dat in en na het extreem droge jaar 2018 de nitraatconcentratie in het uitspoelingswater sterk is gestegen. Daarnaast is aangegeven dat de verwachting is dat de nitraatconcentratie ook in 2026 toeneemt, maar dat dit sterk afhankelijk is van de hoeveelheid neerslag in het najaar en de winter. De CDM geeft aan dat de indikkingseffecten en lagere grondwaterstanden als gevolg van de droogte, en de daardoor verminderde denitrificatie, waarschijnlijk het grootste effect gehad hebben op de nitraatconcentraties in 2018. Het is echter niet te zeggen welk deel van de hogere nitraatconcentraties is veroorzaakt door droogte en welk deel door bemesting. Dit betreft een samenspel van factoren.

29 **In hoeverre leidt het vervallen van de derogatie tot een grotere behoefte aan kunstmest om voldoende opbrengst en kwaliteit van de laatste grassnede te behalen?** 17 18

Antwoord
Met het vervallen van de derogatie kunnen agrariërs minder dierlijke mest op hun land brengen. In de jaren 2006 tot en met 2022 was de gebruiksnorm voor dierlijke mest 250 of 230 kilogram stikstof per hectare per jaar (afhankelijk van het gebied waar men zich bevond). Sinds 2023 is dit stapsgewijs afgebouwd naar 170 kilogram stikstof per hectare per jaar en per 2026 geldt de gebruiksnorm van 170 kilogram stikstof per hectare per jaar voor dierlijke mest in heel Nederland. Afhankelijk van de stikstofbehoefte van gewassen, kan de totale stikstofgebruiksnorm boven de 170 kilogram stikstof per hectare uitkomen. Voor die gewassen waarvan de totale stikstofgebruiksnorm boven de 170 kilogram per hectare uitkomt, kan stikstof worden aangevuld met andere niet-dierlijke meststoffen zoals kunstmest of compost. Daarnaast is sinds 12 juni 2026 het gebruik van Renure-meststoffen toegestaan tot 80 kilogram stikstof per hectare bovenop de gebruiksnorm dierlijke mest van 170 kilogram stikstof per hectare per jaar. Elke agrariër zal een andere keuze maken hoe te voorzien in de stikstofbehoefte van zijn/haar gewassen die een gebruiksnorm van boven de 170 kilogram stikstof per hectare hebben. Het is daarom niet te zeggen in hoeverre het vervallen van de derogatie heeft geleid tot een grotere behoefte aan kunstmest.

30 **Welke gegevens zijn beschikbaar over de extra kosten voor voeraankoop en mestafvoer voor melkveehouders als gevolg van de droogte in 2026?** 18 19

Antwoord
Melkveehouders hoeven geen gegevens over voeraankoop door te geven aan de overheid. Hier zijn dus geen gegevens over beschikbaar. Wanneer een melkveehouder mest van zijn bedrijf afvoert, moet bij elk transport een digitaal vervoersbewijs dierlijke mest (rVDM) worden opgemaakt. Alle vervoersbewijzen worden bij RVO geregistreerd. De reden waarom een melkveehouder de mest afvoert van zijn bedrijf is veelal gelegen in het feit dat er op het bedrijf zelf te weinig plaatsingsruimte is voor alle op het bedrijf geproduceerde mest. De reden van de afvoer van de mest van het bedrijf wordt echter niet bijgehouden. Het is dus ook niet bekend of de afvoer van mest het gevolg is van de droogte in 2026.

31 **Welke mogelijkheden bestaan om binnen de geldende gebruiksnormen te werken met weersafhankelijke uitrijdperiodes, zodat boeren kunnen bemesten op het moment dat gewassen de nutriënten het beste benutten?** 19 21

Antwoord
Agrariërs zijn vrij om te bemesten, binnen de uitrijdperiodes en binnen de jaarlijks beschikbare mestplaatsingsruimte op hun percelen. De agrariër maakt binnen de geldende uitrijdperiodes zelf de keuze voor het moment en de hoeveelheid bemesting, welke onder andere wordt afgestemd op de gewasbehoefte en de weersomstandigheden in de betreffende periode.

32 **Hoe wordt bij de beoordeling van de effectiviteit van het mestbeleid rekening gehouden met droogte-effecten die meerdere jaren doorwerken in de gemeten waterkwaliteit?** 20

Antwoord
In de onderzoeken naar aanleiding van de evaluatie van de Meststoffenwet 2024 heeft mijn voorganger twee onderzoeken gepresenteerd, welke de effecten laten zien van het gevoerde mestbeleid op de waterkwaliteit, te weten het onderzoek “Effecten van het mestbeleid op de uit- en afspoeling van meststoffen” door Wageningen Environmental Research (WEnR) en een kennisnotitie door het RIVM “Waterkwaliteit in landbouwgebieden”[9]. Bij de beoordeling van de effectiviteit van het mestbeleid worden de weerseffecten in de betreffende periode in ogenschouw genomen en welke effecten dit heeft op de waterkwaliteit. Ook wordt bij de onderzoeken, waarin de effecten van beoogde maatregelen in het mestbeleid worden doorgerekend, rekening gehouden met mogelijke weerseffecten.

[9] Kamerstukken 2024/25 II, nr. 33 037, nr. 561